

Spår av ieur *deru- 'trä(d)' i nordiska ortnamn?

Autor(en): **Fries, Sigurd**

Objekttyp: **Article**

Zeitschrift: **Beiträge zur nordischen Philologie**

Band (Jahr): **15 (1986)**

PDF erstellt am: **08.07.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-858354>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

SIGURD FRIES

Spår av ieur **deru-* ‘trä(d)’ i nordiska ortnamn?

I Danmark och i Syd- och Mellansverige finns en rad ortnamn på *Tjære-*, *Tjär-*, *Tär-* m m som vanligen har *-by* som efterled, alltså *Tjæreby*, *Tjärby*, *Tärby* o l. Eftersom det är fråga om bynamn, ibland sockennamn, har namnen inte sällan behandlats i litteraturen. Två forskare har tagit upp dem till en samlad bedömning. Johannes Steenstrup 1909 samlade och diskuterade materialet, och Hans Jonsson 1966 sammanfattade och bedömde på ett utmärkt sätt diskussionen fr o m Steenstrup och framåt. Jag meddelar här så kortfattat som möjligt beläggsamlingen efter Steenstrup 1909 s 108–109 och Jonsson 1966 s 54–55. För källorna hänvisar jag till Steenstrup och Jonsson samt i förekommande fall till danska och svenska ortnamnsutgåvor.

Tjæreby, sn och by i Strø hd, Frederiksborgs amt, Therbi 1137–77, Therby 1158–77, Tiæræby 1159–81, 1178, Thærby, Thæræby 1177–1201, Therby, Tiæræby 1191–98, Tyereby 1151–1200, Tiæræby 1218, Tieræby, Tiæræby 1241, Thyeræby, Tyereby 1280, Tyæræby c 1370. Beläggen enligt DS 2, s 81.

Tjæreby, by i Vor Frue sn, Sømme hd, Roskilde, terby, Tiarby 1085. SD 1, s 43.

Tjæreby, by i Terslev sn, Ringsted hd, Sorø amt, Thiæræby 1421, Tæræ-, Tæreby 1400- eller 1500-talet.

Tjæreby, by i Tårnborgh sn, Slagelse hd, Sorø amt, Terby, Tyarby 1206, Tyerby 1257, Terby, Thyæreby i «den under förra hälften av 1400-talet skrivna ‘Liber donationum Monasterii Sorensis’, i samband med donationer från 1205 och 1327» (Jonsson 1966, s 54).

Tjæreby, sn och by i V Flakkebjerg hd, Sorø amt, Thiærbu 1135, Tiæreby 1205, Tyerby 1354, Tyærby, tierby c 1370 samt flera Th(i)æræ-, Tiæreby o. dyl. från 1200- och 1300-talen.

Tjæreby, by i Idestrups sn, Falsters S hd, Maribo amt, Tyærby 1200-talet (Valdemars Jordeborg, Falsterlisten), Thiæreby 1452, Thiereby 1472 (vidim 1480). DS 11, s 200.

Tjæreby, försvunnen by i Købelevs sn, Lollands N-hd, Maribo amt, Thierebye 1484 (avskr 1606). DS 11, s 63.

Tjæreborg, sn och by i Skads hd, Ribe amt, Tiarburigh 1292, Tiarburg 1306, Tiærgburgh 1324, Tyerburg 1369 samt Tiar-, Tyer-, Tyær- och Thiære- från 1300- och 1400-talen.

Tjæræk, by och bäck i Hovbjerg sn och hd, Viborg amt, Tière beck 1486 (avskr 1558) om bäcken. Se DS 9, s 248.

Tjæreby, by i Gimming sn, Støvring hd, Randers amt, Tyæræby 1407, Tiereby 1446.

Kärrby, by i Öveds sn, Färs hd, Malmöhus län, Tiæreby 1505.

Tjärby, by och sn i Höks hd, Hallands län, Tiärby 1468, Täreby 1470, Thiereby 1475, Tiäreby 1481, Täreby 1492. Se SOH 1, s 47–48.

Tjärby, by i Grimetons sn, Himle hd, Hallands län, Tierby 1579, 1597, T(h)ierbye 1592, Tier(re)bye 1596, 1600. Se SOH 3, s 11, som har flera yngre belägg.

Tärby, by och sn i Ås hd, Älvsborgs län, Tärby 1380, Thiäräby 1409. Se vidare SOÄ 14, s 152f.

Tärby, by i Vallby sn, Österrekarne hd, Södermanlands län, tiærby (4 ggr) 1316 SD 3, s 287–288, in terby 1370 10/5 Riksarkivets pergamentsbrev.

Tärby, by i Vårfrukyrka sn, Åsunda hd, Uppsala län, tycks inte höra hit. Namnet skrivs in villa tædhræby 1334 SD 4 s 362, ii tæghirby 1370 19/1 Riksarkivets pergamentsbrev (kan även läsas Tiedhirby), i Tædherby 1419 10/10 SDns 3, s 513.

Tarby, by i Frösunda sn, Seminghundra hd, Stockholms län, kan höra hit. Byn ligger inom området för *Tarv*-byarna (om dem se nedan), och namnet skrivs j tharba by 1367 26/5 Riksarkivets pergamentsbrev, in therfwaby ibid annat tillfälle, tarby 1449 28/3 pergamentsbrev i Sävstaholmssamlingen. Om namnet se nedan.

Om de äldre danska beläggen heter det i DS 11, s 63: «Forleddet skrives i de ældste originale kilder Tiær-, Tiær- og lign., i yngre kilder som regel Tiæræ- og lign.» På samma sätt har de äldsta svenska beläggen enstavig förled, medan förleden i de yngre ofta skrivs *Tiære-* o.l. Det är dock bara det västgötska och det sörmländska *Tärby* som är belagda före 1400. *Tarby* intar en särställning. (Se nedan.)

I den följande sammanfattningen av diskussionen har jag haft nytta av Jonssons (1966, s 55–58) framställning. – Steenstrup (1909, s 108–110) avvisar tanken att ordet da *tjære*, sv *tjära*, äldre *tiara* skulle ingå, vilket man tidigare ansett – ännu Hellquist (1918, ss 31, 38) menar det. Steenstrup gör det framför allt av sakliga skäl. (Om språkliga argument se nedan.) Han räknar i stället med att det i Danmark har funnits en motsvarighet till fvn *tiqrn*, fsv *tiærn*, nsv *tjærn* och att det är detta ord som ingår i namnen. Han finner «Smaasøer og Vandhuller» vid flera av byarna. Han håller dock inte för uteslutet att det kan vara fråga om ordet *kær* (= sv *kärr*). Att *tjærn* möjligen kunde vara förled i de halländska *Tjärby* hävdas av SOH 1, s 48, och SOH 3, s 11. (Även SOÄ 14, s 152f, ser *tjærn* i det västgötska namnet.) Att *n* saknas i de halländska namnen – även i belägget från 1468 – skulle enligt SOH bero på att det tidigt försvunnit mellan två konsonanter, och en möjlig parallell ges. (Se även Wigforss 1913–18, s 485f.) I DS 11, s 63, är man dock skeptisk mot det tidiga *n*-bortfall som måste antas. Det är väl inte otänkbart, säger man, «men det vilde være påfaldende, at ikke en eneste gammel skriftform har bevaret *n*».

I DS försöker man i stället andra vägar att anknyta förlederna till fvn *tiqrn*, fsv *tiærn*. DS 2, s 81, tänker sig att det kunde vara fråga om ett **tiari* m som förhöll sig till fvn *tiqrn* på samma sätt som fvn *ari* m till *qrn* och personnamnet *Biari* till *biqrn*. I DS 11, s 63, avvisas denna tanke under hänvisning till att de äldsta beläggen har enstavig förled. Av samma skäl kan, menar man, inte ordet *tiara* f 'tjära'

utgöra förled. Efter att alltså, som jag ser det med rätta, ha avvisat ett **Tiaraby* eller ett **Tiaruby* som äldre form, säger man: «I stedet kunde man antage en enstavet sideform til subst. tjære, snarest et glda. **tiar* n. svarende till det neutr. wa-stamme oldeng. teoru, gen. teorwes 'tjære'».

Dessa tolkningsförslag i den tidigare diskussionen kommenterar Hans Jonsson i kapitlet *Tjärn* i sin bok *Nordiska ord för vattensamling* (1966, s 56–58). Med all rätt påpekar han att Steenstrups alternativa förslag att förlederna skulle utgöras av ordet *kärr* «är högst osannolikt för de många namnen med tidiga medeltida skrivningar med uddljudande *t*». Dock påpekar han att i det ovannämnda *Kärrby* (Tiæreby 1505) «är det fullt möjligt, att *kärr* ingår», liksom i ett par *Tjære*-namn utan äldre belägg, icke nämnda ovan.

Att ordet *tjära* skulle kunna ingå i alla namnen avvisar han av samma skäl som lämnats i DS 11, s 63: man hade väntat sig tvåstavig förled, men de äldsta belägen har enstavig. Även «det rätt djärva förslaget» i DS 11, s 63, att i namnen se en stark form **tiar* 'tjära' avvisar han.

När det gäller möjligheten att ordet *tjärn* skulle utgöra förled, håller han den öppen för det sydhalländska *Tjärby*. Han hänvisar beträffande *n*-bortfall i *rn* till Wigforss 1913–18, s 485f, och påpekar att namnet är belagt först från mitten av 1400-talet. Hans bedömning i fortsättningen är så välavvägd att jag citerar den ordagrant: «Svårare är det att tillämpa samma förklaring på alla de inbördes rimligen samhöriga namn på *Tjære*- osv., varmed det halländska *Tjärby* möjligen (men ej nödvändigtvis) sammanhör. Med tanke på att det gäller jämförelsevis många namn, som nästan genomgående är belagda mycket tidigt (1000-, 1100-, 1200- och 1300-talet) och uppträder vitt spridda, framstår det som åtskilligt djärvt att förutsätta ett bortfallet *n* i namnelementet, oaktat att fd. uppvisar flera exempel på *n*-bortfall hos *rn* framför konsonant och samma utvecklingstendens rimligen rått i fsv.» Efter att ha gett uttryck för denna, enligt min mening, högst berättigade skepsis mot tanken på *tjärn* som förled i hela namngruppen, prövar han ändå två möjligheter att tolka namnen med hjälp av (roten i) *tjärn*. Den ena är att ordet tidigt har ombildats i ortnamnsförlederna eftersom det numera saknas i Danmark och delar av Sydsverige och tidigare kan ha varit «föga brukligt, kanske delvis obegripligt». Den andra är att vi har «roten i *tjärn* betygd osuffigerad».

Bengt Pamp, som recenserade Hans Jonssons avhandling, är (1967, s 57) mycket skeptisk för att inte säga avvisande mot Jonssons två framkastade förklaringsmöjligheter. Han vill i stället pröva om inte namnen kan innehålla ett fda **tiær*, som skulle utgå från fda **tiærn* men som influerats av fda **kær* 'kärr'. Det vore sannolikare med en novation i ett ytterområde än med en relik av ett i övrigt inte belagt **tiar*, menar han.

Sammanfattningsvis kan väl sägas att det inte finns någon helt övertygande förklaring till förleden i namnen. De flesta som har yttrat sig i frågan har sökt sig fram till en enstavig förled som slutar på *r*, alltså ett **tiar*, **tiær*, men ingen av etymologierna till detta **tiar*, **tiær* är sådan att man utan vidare accepterar den.

I detta läge må det vara tillåtet att pröva en annan utväg. I Namn och bygd 1967, s 13, nämner jag att det torde ha funnits «ett urno. **Terwar*, en bildning till

det ieur. **deru-* som föreligger i t. ex. *tjära* < **terwōn* och *töre* < **tirwia-* < **terwīa-*.» Utgångspunkten för denna konstruktion var bynamnet *Tarv* som förekommer på flera ställen i Uppland. Det skall nämnas att Lennart Moberg och jag vid den tidpunkten nått fram till samma syn på namnet *Tarv* oberoende av varandra. Han har inte publicerat något härom utan har låtit mig göra det. Även Lars Hellberg har varit inne på dessa tankar. Tolkningen ligger i själva verket nära till hands, bara man går bakom den nutida namnformen. Jag förtecknar här de sju uppländska bebyggelserna med namnet *Tarv* samt deras äldsta belägg, som alla är original. (Jag tackar Allan Rostvik för hjälp med beläggen i en bråd tid.)

Tarv (numera *Stjärnholm*), Estuna sn, Lyhundra hd, Stockholms län, j Thærff 1409 9/9 Danska riksarkivets pergamentsbrev (Tærff 1409 SDns 2, s 182), i terff 1423 13/1 Riksarkivets pergamentsbrev.

Tarv, Knutby sn, Närke-Långhundra hd, Stockholms län, i tærffue 1424 19/1 Riksarkivets pergamentsbrev, i terff 1439 11/6 Riksarkivets pergamentsbrev.

Tarv, Husby-Långhundra sn, Långhundra hd, Stockholms län, de Therff 1350 SD 6, s 182, i tærffwe 1383 20/5 Riksarkivets pergamentsbrev.

Tarv, Närtuna sn, Långhundra hd, Stockholms län, villa terwi 1274 SD 1, s 473, de curia mea Terwi 1312 SD 3, s 64, ii tærffwe 1389 7/7 Riksarkivets pergamentsbrev.

Tarv, Knivsta sn, Ärlinghundra hd, Stockholms län, in terwinum 1291 SD 2, s 102 (identifikationen möjligen osäker), de terf 1303 SD 2, s 400.

Tarv, (numera Graneberg), Litslena sn, Trögds hd, Uppsala län, ij Tärff (2 ggr) 1586 Upplands lagmansdombok, ss 174, 176, i Tarf 1599 Upplands häradsdombok, s 226.

Tarv, torp å Ennesta, Hacksta sn, Trögds hd, Uppsala län, Terff, Tärffw 1540, Terf, Terff 1541 osv, enligt jordeböckerna en skattlagd utjord.

Vokalen uttalas antingen med vanligt eller mycket öppet *ä*-ljud, någon gång med öppet *a*-ljud.

Det ord som utgör ortnamn i alla dessa fall kan vara förled i det ovan nämnda uppländska *Tarby*, i så fall snarast i genitiv pluralis. Vokalen är i genuint uttal densamma som i *Tarv*: vanligt eller mycket öppet *ä*-ljud.

Som framgår av detta material, är stamvokalen från början inte *a* utan *e/æ*, som framför *r* + konsonant i uppländskan har öppnats till den grad att sammanfall med gammalt kort *a* har uppstått. Två uppländska dialektmonografier (Grip 1901, ss 57, 67 och Tiselius 1902–03, ss 87–88) visar att orden *arv* och *djärv* innehåller samma vokal: ett öppet *ä*-ljud. Att man har valt att skriva namnet med *a* kan bero på tidig association till ordet *tarv* 'behov, gagn'. Denna association blev senare en belastning, eftersom *tarv* även har fått betydelsen 'naturbehov' i uttrycket *göra sitt tarv*. Två av byarna har också bytt namn, typiskt nog de båda som har blivit herrgårdar. (Se Sahlgren 1947, s 111–112.) – Namnet berörs av Gun Widmark (1959, s 154, not 2), som bl a diskuterar växlingen *a-ä*.

Skrivningen *in terwinum* 1291 visar maskulint genus. Den bestämda formen i ett ortnamn så tidigt är överraskande. Är det ett tecken på att appellativet var levande länge i det språkligt konservativa Uppland?

I min artikel (1968, s 13) antog jag att appellativet från början var en germansk *wa*-stam, vars *v* med utgångspunkt i den i ortnamn vanliga dativformen (och för appellativ i pluralformer) har spritt sig till övriga kasusformer. Jag anför där paralleller till företeelsen med referenser: sv *sparv* vid sidan av nunordiska dialekters *sparr*, *sporr*, fvn *sporr*, en maskulin *wa*-stam, samt fär *ørv*, Södermannalagens och Hälsingelagens *arf* vid sidan av fvn *qr* 'pil', en *wō*-stam. Jfr även diskussionen kring uppkomsten av *sior* 'sjö'. Dativens dominans i ortnamnet kan möjligen förklara den uteblivna brytningen. (Jfr Hesselman 1945, s 80–86.)

Med utgångspunkt i de äldre beläggen på ortnamnet *Tarv*, särskilt *in terwinum*, anser jag att man har rätt att anta att det har funnits ett urno appellativ **terwar*, som i den mån det har levat kvar, bör ha utvecklats till fsv, fda **tær* < **ter*, **tiar* > **tiær* m, alternativt under vissa betingelser till **tærver* < **terver*, **tiarver* > **tiærver* m. (Wessén 1965 §§ 5, 7, 32, Brøndum-Nielsen 1950 §§ 93, 94, 161.)

Detta ord kan formellt mycket väl vara förled i åtminstone en del, kanske de flesta, av de danska namnen *Tjæreby* m m liksom i de svenska *Tjärby* och *Tärby*. I förlederna växlar bruten och obruten form starkt, även inom samma namn, enligt skrivningarna. Det kan synas vara ett märkligt förhållande, som dock inte utgör något hinder för min tolkning. Även för de tidigare tolkningarna är växlingen i lika mån påfallande.

Det här antagna appellativet urno **terwar* bör vara en bildning till ieur **deru-*, **deru-*, till vilket grek *δέρυ* gen *δουρός* < **δορφος* n 'trä, trädstam' står i avljudsförhållande. (Pokorny 1959, s 214–216.) Hittills har man i nordiska språk härtill fört ovannämnda **terwōn-* > *tjära* och **terwia-* > **tirwia* > *töre*. Vi skulle alltså här ha att göra med en tredje bildning till **deru-*, **deru-*, som inte tycks vara särskilt väl företrätt i germanska språk – man brukar dock peka på det forngermanska folkslagsnamnet, belagt i den latinska formen *tervingi*. (Se Feist 1939, s 475–476, och där citerad litt.)

Vad man naturligtvis frågar sig är vad detta **terwar* har betytt. Med tanke på de båda andra bildningarna, *tjära* och *töre*, kunde det vara frestande att anta en specialisering av betydelsen 'trä(d)' till 'barrträ(d)', i första hand 'tall'. Ett sådant antagande är möjligt för det svenska materialet men inte för det danska, knappast heller för det halländska. Till Sydvästsverige och Danmark har den från nordöst invandrande granen inte nått (annat än som planterad). Tallen fanns i Danmark under postglacial tid men försvann så tidigt, att den omöjligt kan ha givit upphov till *Tjæreby*-namnen. (Hultén 1950, s 18–19.) Under sådana förhållanden är det rimligast att tänka sig att betydelsen har varit 'träd i allmänhet' eller kanske 'samling av träd, lund, skog'. Möjligen kan det ha varit fråga om någon viss typ av skog, som på något sätt har varit nyttig.

Det osammansatta *Tarv* kan tala för en betydelse av typen 'skog', även om det förekommer att ett trädnamn i singularis kan fungera som ortnamn och då sannolikt oftast med kollektiv innebörd, typen *Björk*, *Ek*. (Fries 1957, s 82–86.) Det är emellertid påfallande att nästan alla namnen – bortsett från de sju *Tarv* – har *by* som efterled. Detta låter sig väl förenas med antagandet att vi har att göra med ett trädnamn eller ett ord med betydelsen 'lund, skog' el dyl. De svenska och

danska namnen på *-by* innehåller nämligen i mycket stor utsträckning trädnamn i förlederna, förhållandevis oftare än någon annan äldre namntyp. (Fries 1957, s 48–57, Hellberg 1967, s 246–247, 408–412.) Vidare bör observeras att ordet *lund* är en utomordentligt vanlig förled i namn på *-by* – Sverige har närmare 80 st *Lundby* (Hellberg 1967, s 408).

Det här redovisade materialet sammantaget tyder väl närmast på att det supponerade urno **terwar* har betecknat en samling träd, snarast lövträd, som man på något sätt har dragit nytta av. Det förefaller mig som om *Tjæreby*, *Tärby* osv skulle kunna anslutas till den stora grupp av namn på *-by*, som Lars Hellberg (utförligast 1967, s 369–419) knyter till den för foderfångsten ytterst viktiga lövängen.

Zusammenfassung

In Dänemark und in Süd- und Mittelschweden finden sich ca. 15 Ortsnamen *Tjæreby*, *Tjärby*, *Tärby* und ähnlich. Von den dänischen Namen sind einige sehr früh belegt (11., 12. und 13. Jahrhundert), die zugleich gewöhnlich einsilbiges Vorderglied aufweisen (*Ter-*, *Tær-*, *Tiar-*, *Tiær-*). Es liegen mehrere Erklärungsvorschläge vor, von denen jedoch keiner voll überzeugt. Hier wird eine weitere Möglichkeit untersucht, indem nämlich das Vorderglied an sieben schwedische Ortsnamen *Tarv* angeschlossen wird, sämtliche in Uppland und mit Schreibungen wie *de curia mea Terwi* 1312, *in terwinum* 1291, die auf die Existenz eines Appellativs urnord. **terwar* hindeuten, ein *wa*-Stamm, dessen *v* in sämtliche Kasusformen eingeführt wurde. Es handelt sich demnach um eine Bildung zu ieur. **deru-*, **deru* 'Holz, Baum', welche in **terwōn* > *tjära* 'Teer', **terwia-* > **tirwia-* > *töre* 'Kienholz' sowie im Völkernamen *Tervingi* (in lateinischer Form) vorliegt. Baumbezeichnungen oder Bezeichnungen für Ansammlungen von Bäumen ('lunder, skogar') sind gewöhnliche Vorderglieder in dänischen und schwedischen Ortsnamen auf *-by*.

Litteratur

- JOHANNES BRØNDUM-NIELSEN 1950, *Gammeldansk Grammatik i sproghistorisk Fremstilling*, 1, København, ss 148–152, 302–304.
 DS 2 = *Danmarks Stednavne 2. Frederiksborg Amts Stednavne*, København 1929, s 81.
 DS 9 = *Danmarks Stednavne 9. Viborg Amts Stednavne*, København 1948, s 248.
 DS 11 = *Danmarks Stednavne 11. Maribo Amts stednavne*, København 1954, ss 63, 200.
 SIGMUND FEIST 1939, *Vergleichendes Wörterbuch der gotischen Sprache*, Leiden, s 475–476.
 SIGURD FRIES 1957, *Studier över nordiska trädnamn*, Uppsala, s 48–57, 82–86.
 SIGURD FRIES 1968, *Genitiv av ordet sjö i gamla ortnamn*, i: *Namn och bygd*, 55 (1967), s 1–14.
 ELIAS GRIP 1901, *Skuttungemålets ljudlära* (= Svenska landsmål 18.6), s 57–67.
 LARS HELLBERG 1967, *Ortnamn och äldre bebyggelse* (= *Kumlabygden. Fortid – nutid – framtid*, 3), Kumla, s 369–419.

- ELOF HELLQUIST 1918, *De svenska ortnamnen på -by*, Göteborg, s 31–38.
- BENGT HESSELMAN 1945, *Omljud och brytning i de nordiska språken*, Uppsala, s 80–86.
- ERIC HULTÉN 1950, *Atlas över växternas utbredning i Norden*, Stockholm, s 18–19.
- HANS JONSSON 1966, *Nordiska ord för vattensamlingar*, Lund, s 54–59.
- BENGT PAMP 1967, *Ord för vattensamling*, i: Sydsvenska ortnamnssällskapets årsskrift, s 51–68.
- JULIUS POKORNY 1959, *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*, 1, Bern und München, s 214–216.
- SD = *Svenskt diplomatarium (Diplomatarium suecanum)*, Stockholm 1829–.
- SDns = *Svenskt diplomatarium, nya serien*, Stockholm 1875–.
- SOH = *Sveriges ortnamn Hallands län*, 1–3, Uppsala 1948–80.
- SOÄ 14 = *Sveriges ortnamn. Älvsborgs län. 14. Ås härad*. Stockholm 1909, s 152–153.
- JÖRAN SAHLGREN 1947, *Reaktion och korrektion. En språkpsykologisk och språkhistorisk studie*, i: *Namn och bygd*, 35 (1947–48), s 97–126.
- JOHANNES STEENSTRUP 1909, *Indledende Studier over de ældste danske Stednavnes Bygning*, København, s 108–110.
- G A TISELIUS 1902–03, *Ljud- och formlära för Fasternamålet i Roslagen* (= Svenska landsmål 18.5), s 87–88.
- ELIAS WESSÉN 1965, *Svensk språkhistoria. 1. Ljudlära och ordböjningslära*, Stockholm, s 25–30, 53–54.
- GUN WIDMARK 1959, *Det nordiska u-omljudet. En dialektgeografisk undersökning*, Uppsala, s 154.
- ERNST WIGFORSS 1913–18, *Södra Hallands folkmål. Ljudlära* (= Svenska landsmål B 13), s 485–486.

